

KUUSTBON

Organ för svenskarna i Estland.

Svenskbygdens kulturliv.

Det är obestridligt att Svenskbygdens kulturella liv i stort sett ännu kretsar kring folkskolorna och dess lärare. Det är de som stå som exempel och ledflammar i sin omgivning. Det är de som stå som fästen och stödjelpelare på den ort och i den bygd där de bygga och bo. Det är också därför som hela svenskbygden årligen genomlever en frossbrytning när skolfrågorna ordnas. Nu blåser det åter kalla vindar över Aiboland. Samtidigt som höstvindarna riva bort bladen från träd och buskar har svenskbygdens kulturella liv drabbats av en kraftig andlig blodförlust. Två folkskolor — på Naisaar (Nargö) och Noarootsi (Bysholm) där undervisningen hitintills försiggått på två språk, estniska och svenska, ha numera gjorts till rent estniska skolor, utom religion och modersmålet, oberoende av att varje skola besökes av 11 rent svenska elever. Dessutom ha i år två svenska lärareplatser indragits en i Sutlep och en i Pürksi folkskola. Kölden och höstwinden riva blad och frukt från träden — vårsolen kommer och framlockar nya knoppar och snart har man återfått de grönskande friska bladen.

Vi hoppas att svenskbygdens kulturella liv även snart åter får sin blodförlust ersatt i form av nyöppnade svenskspråkiga folkskolor.

Optimist.

Tjeckoslovakiens president Benes' har avgått.

Benes' sista budskap till sitt folk.

På onsdagskvällen talade Benes i radio till tjeckiska folket och framlade motiven för sin avgång. Han yttrade bl. a.:

— Jag ämnade avgå efter Münchenavtalet, men det var bättre att vänta till dess en stark regering bildats. De fyra stormakterna uppnådde ett beslut utan att vi tillfrågades. Jag skall icke säga ett ord av kritik eller klander. Historien kommer att döma, men jag kommer att hävda att de offer vi fått göra voro orättvisa.

Jag vill icke stå i vägen för mitt lands intressen. Som övertygad demokrat känner jag att jag icke kan göra annat än avgå. Staten måste anpassa sig efter de nya förhållandena. Jag menar icke att vi skola uppge våra gamla allianser och ingå nya, utan att vi måste göra om vår politik. Det finnes nu ingen anledning till konflikter med våra grannar.

Vår nya stat skall i framtiden bli mera homogen och ha större moralisk styrka. Vi få icke låta oss överväldigas av vår olycka. Vi få icke tappa modet. Jag vill till sist uttala mitt fulla förtroende till mitt lands framtid. Jag lämnar icke skeppet i stormen, men det är nödvändigt att ja gör denna uppoffring.

Benes manade till slut till enighet. Han yttrade: Det är framför allt nödvändigt att vi komma till samförstånd med stormakterna.

Mussolini mobiliserade.

1½ milj. under vapen — ingen visste om det.

Italienska pressen avslöjar att Mussolini i all tysthet hade mobiliserat 800,000 man under de senaste veckorna och att italienska armén, den dag konferensen i München ägde rum, hade i det närmaste 1½ milj. man under vapen.

Blücher arresterad?

I Moskva förljudes att överbefälhavaren över Sovjets styrkor i Fjärran Östern, fältmarskalk Blücher, arresterats. Sovjetregeringen önskar icke vare sig bekräfta eller dementera ryktet. Ej heller ha några upplysningar stått att få i officiella kretsar. Allt som kan sägas är att hans namn icke syntts i pressen på flera veckor nu. Ett rykte uppger, att Blücher fängslades redan för några dagar sedan och att hans arrestering står i förbindelse med en ny utredning inom armén. Möjligen kan ryktet ha uppkommit genom att en av Blüchers generaler kallats till Moskva och häktats.

Japanerna förlora 18-dagars slag.

10.000 japaner stupade eller sårade.

En japansk stöt söderut från Sjangsjen har definitivt tillbakaslagits efter 18 dagars oavbrutna strider. Vid Sjangsjen beräknas japanerna ha förlorat 10.000 man i döda och sårade.

Under två månaders strider längs Jangtse har fienden haft i det närmaste 40.000 stupade och 6.000 sårade.

Den historiska pendeln.

Den stora ryssen Gogols ord — genom mig har du kommit till och genom mig skall du även förgås — ha nu i dessa historiska dagar åter blivit besannade. Denna gång är det de demokratiska stormakterna som fått spela Taras Bulbas roll och fällt domen över sin egen kanppt kvartsekelgamla skapelse och bundsförvant — Tjeckoslovakien. Tyskland har med en nobel gest givit de västerländska stormakterna möjligheten välja mellan fred och krig och de senare ha valt freden. Någon måste i alla fall betala det dyra köpet och det blev deras bundsförvant Tjeckoslovakien, som var för svagt till att själv kunna försvara sig. Man frågar sig varför västmakterna tidigare ej insett Tysklands berättigade krav på vissa delar av Tjeckoslovakien innan Europa hann till tröskeln av en världsbrand? Hade Versailles fredsfördraget tidigare radi-

kalt reviderats, skulle många förödmjukelser som sent eller aldrig skola glömmas, kunnat sparas. Nu går det enligt den välkända regeln: „När var tar sitt så tar jag mitt“. Och detta rymmes inom ramen av nutida Europeisk kultur. Man kan inte förklara det med annat än att den demokratiska rättskänslan och hedersbegreppet har delvis ersatts med våld. Blickar man tillbaka måste man medge att en hel del smärre stater, som yrkat på internationell rätt och ordning ha blivit grymt besvikna.

I historien finnas skeden, där småstaterna under vissa förhållanden uppstått, men regelbundet igen försvunnit. Den historiska pendeln som under senaste åren varit i gång är icke något glädjande tecken för småstaterna. Det gäller att skaffa sig verkliga vänner i viken.

N.

Varför läser vi skönlitteratur?

Det har sagts, att filmen och radion i en ej alltför avlägsen framtid kommer att göra böckerna obehövliga. Trots att ett sådant påstående kan ha ett visst berättigande, gäller det dock ej i sin helhet. För det första ställer den ekonomiska sidan av saken hinder i vägen för filmens och radions större spridning, medan det ju alltid går att få tag i böcker genom bibliotek o.s.v. Dessutom är det den fördelen med böckerna, att man när och var som helst kan tillgodogöra sig, vad de har att säga oss, medan förhållandet ej är detsamma med filmen och radion. En faktor att räkna med är den, att man alltid har böckerna till hands och kan läsa dem om igen, vilket är av väsentlig betydelse.

Vad nytta har vi då av att läsa böcker? Jag tänker då närmast på de skönlitterära alstren. Eller har vi över huvud taget någon nytta av att läsa romaner och noveller och annat sådant där, som aldrig hänt i verkligheten? Ja då,

mycket stor nytta t.o.m., men förutsatt, att vi använder vårt förstånd, när vi läser. Att läsa enbart med intresse ger ej så mycket praktisk behållning, ehuru intresse vid läsning är av stor betydelse.

I en roman är det ej blott händelser som skildras utan även olika människotyper och handlingssätt, och genom att studera dem, kan vi förvärva en ej ringa grad av människokännedom. Författarna ger oss ofta mer eller mindre frivilligt skildringen av sin egen utveckling, och just därigenom blir vi i stånd att studera levande och verkliga typer och karaktärer.

Vi har även en direkt och rent praktisk nytta av att läsa skönlitteratur. Vi får större uttrycksförmåga och ett ökat ordförråd. När vi läser fastnar omedvetet ord och uttryck, som författaren använt i minnet, och vi får för dem en praktisk användning. Vi ser, hur andra författare använt samma uttryck och får genom jämförelser säkrare begrepp om uttryckets betydelse. Vi får sinne för ordens valörer och kan på så sätt mera

Runö får post 2 gånger i månaden.

Under sommarmånaderna ha runöborna fått post varje vecka. Posten hämtades av passage-rarfartyget "Eestimaa" som på väg från Kuresaare till Riga anlöpte Runö. Till den 1 nov. kommer postförbindelsen nu sedan Eestimaa lagt upp att upprätthållas var annan vecka och härefter, om väderleks- och isförhållandena äro gynnsamma, en gång i månaden.

obehindrat och säkrare uttrycka oss. Kort sagt, vi tillägnar oss en grundligare kännedom om språket.

Genom läsning tränas hjärnan, och med hjärnans träning följer dess utveckling. Läsningen av en roman ger oss sålunda ej blott större ordförråd och större uttrycksförmåga, den övar tillika upp tankeverksamheten och minnet.

Vi har även indirekt nytta av att läsa skönlitteratur; vi tillägnar oss en större eller mindre grad av allmänbildning. Vi får snabbare och säkrare uppfattning, vår andliga horisont vidgas, och vi blir i stånd att bedöma saker och situationer med större precision.

Jag betonade i detta sammanhang vikten av att läsa med eftertanke. Det är en konst att läsa och en svår sådan t.o.m. En av våra skolors förnämsta uppgift är just att lära barnen läsa med eftertanke.

Med läskunnighet menas ej blott att kunna bokstäverna utan att förstå och smälta ett innehåll. Vi måste läsa mycket och många författare för att kunna få möjligheter att skärpa vår förmåga att genom jämförelser bilda omdömen. Den som ej har något vidare umgänge med böcker eller som icke överväger dess innehåll, han antingen tror blint på dem, eller ock sluter han sitt sinne i hån för allt, vad de har att säga.

När vi läser skönlitteratur, är det ej blott händelserna, som böra intressera oss. En läsning, där vi rusar fram för att så fort som möjligt få se, hur det går på slutet, ger liten eller ingen behållning. Vi måste

Schism i London.

Duff Cooper lämnar regeringen.

Den brittiske marinministern Duff Cooper avgick på lördags-eftermiddagen. Han tillställde premiärminister Chamberlain ett brev, vari han meddelade sin avsikt att avgå och framhöll som orsak, att han hyste en stark misstro till regeringens utrikespolitik.

Duff Cooper är känd för att vara en stark motståndare till all pacifism och han har lett oppositionen inom regeringen mot den utrikespolitik som Chamberlain fört.

Vid underhusets sammanträde på måndagen yttrade Duff Cooper bl. a.: "Vi ha dag efter dag drivit mot ett krig med Tyskland, men inte förrän i sista ögonblicket och då blott i svävande ordalag förklarade vi, att vi voro beredda att kämpa, trots att vi visste att uppgifter av motsatt innebörd viskades i de tyska ledarnas öron. Brittiska regeringen använde icke ett språk, som diktatorer förstå. Premiärministerns och Simons språk betyder ingenting för Hitlers och Mussolinis mentalitet. Premiärministern klarlade icke Storbritanniens ståndpunkt vare sig i Berchtesgaden eller Godesberg. Tyskarna, som lyckats slå ned

Varför läser...

fastmera ge akt på hur händelserna skildras, hur personerna som uppträda tecknas och vilka ord och uttryck författaren använder i olika sammanhang. På så sätt får vi en verklig nytta och behållning av läsningen.

Av det ovan sagda ser vi, hur läsning av skönlitteratur ger oss möjligheter att skaffa oss andliga värden. Genom ingen eller ytlig bekantskap med litteraturen berövas vi utsikterna att välja ut det bästa. Genom odling av andligt umgänge får vi möjligheter att leva vårt personliga liv rikare och starkare än isolerade däreifrån.

Herbert Lagman.

sina motståndare, berövas nu icke heller nöjet att få sparka honom, och den tyska armén behöver icke gå miste om sitt rov."

I fortsättningen av anförandet riktade Duff-Cooper kritik mot Chamberlain för att ha under-tecknat den tysk-engelska deklarationen utan att konsultera kabinettet, de allierade eller dominions, och sade bl. a.: "Detta är icke det sätt varpå brittiska imperiets utrikespolitik bör föras." Till följd av Münchenöverenskommelsen, fortsatte tal., har Storbritannien nu för första gången förpliktat sig att försvara en gräns i Centraleuropa, och därför borde landet nu hålla en armé på kontinental basis och påskynda upprustningen.

Premiärministern trodde han skulle kunna uppnå en skäligen lösning av alla ännu oavgjorda frågor med Hitler. Han har kanske rätt, jag hoppas och ber att han skall ha det, men eftersom jag inte kan tro det är det bättre att jag går.

Chamberlain framhöll däremot att den gemensamma garantin mot oprovocerat angrepp som Storbritannien och Frankrike ge Tjeckoslovakien enligt Münchenavtalet icke fanns med i Godesbergsmemorandum. Dessutom ha Tyskland och Italien båda utfäst sig att ge sin garanti när frågan om de ungerska och polska minoriteterna avgjorts. För dem som ogillade detta ultimatum och som voro angelägna om en rimlig och ordnad procedur betydde var och en av dessa modifikationer ett steg i rätt riktning.

"Då vi avkunna vår dom i denna fråga borde vi undvika att beteckna utgången som en personlig eller nationell triumf för någon.

Den verkliga triumfen är att det visat sig att representanter för fyra stora makter kunna finna det möjligt att enas om en väg att utföra en svår och kinkig operation genom diskussion i stället för genom förlust av liv och att därigenom använda en katastrof som skulle ha gjort slut på civilisationen, sådan vi känna den."

Friddrotten för i år.

Nu när regnet kommer och nordväst-vinden blir kallare och kallare är det ett tecken på att hösten är kommen. Sommarso-lens syns icke mera till och man håller sig så vitt möjligt inomhus. Även idrottsmännen, jag tänker då närmast på friddrottsmännen, ha gjort allt för i år, åtminstone i tävlingsväg och komma nu att samla krafter för nästa års prestationer. Deras offentliga program för i år är slut och de kunna blicka tillbaka på frukten av sitt arbete, draga paralleller och jämföra sina prestationer med föregående års konstatera fram- eller tillbakagång.

Låt oss betrakta Svensk-estlands idrott under sommaren och hösten 1938 något närmare. Allmänt sett har idrotten under säsongen vunnit stort i både terräng och nivå. Det finns väl knappast någon gren där icke föregående års resultat i stor skala överträffats. Vad igen terrängen beträffar har Svensk-estland i alla tävlingar ställt upp så talrikt som man aldrig vågat hoppas. Vad som dock mest fröjdar oss är att flickorna kommit över blygheten att icke våga visa sig i tävlingsdräkt på idrottsplatsen.

För att nu individuellt ta en titt på bästa idrottsmännen i Svensk-estland, kommer man genast att frapperas av den yngre generationens starka fram-marsch. Låt oss t. ex. ta en av fjolårets starkaste män på banorna: den kraftige ormsöpojken Friberg. I år behagar han icke ens infinna sig på tävlingarna senast på Ormsö, för att försvara det av honom året förut vunna vandringspriset. Sådant får icke hända en gång till i Svensk-estland! Den ståtliga rikullbon A. Adelman var icke heller samma man mera som i fjol tävla på Linnamäe. Sisu och temperamentet liksom saknades. Men nästa år är det samme och bestämt en ännu bättre Adelman som vi få återse på banorna. Den "gamla skolan" kan man icke gå förbi utan att nämna våra idrottspionjärer Aman och Vallin. Dessa komma kanske ännu många år att visa ungdomarna skosulorna.

Forts. sid. 4.

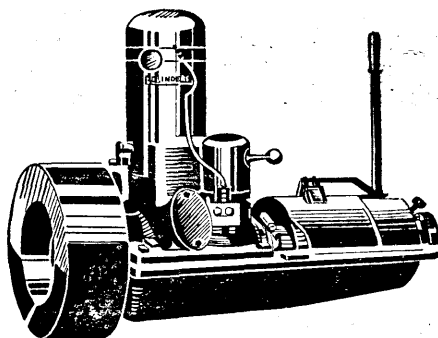
Friidrotten...

Av den yngre generationen bör först och främst nämnas trion Gjärdman — Lilja — Westerblom. Alla namn, som säkert komma låta tala om sig även utanför Svenskestatens idrottskretsar. Gjärdmans 7,3 på 60 ms urusel bana skvallra om gömda sprinterkrafter. Sammaledes Westerbloms 55,2 på 400 och 2,5,3 på 800, sprungna med en halv timmes mellanrum på en tävling, visa att vägen bör vara funnen till medeldistanserna.

Ikke bara detta, även andra kunna visa siffror som man med rätt kan vara nära nog stolt över. Axel Zeisig och Axel Westersten från Passlep, böra kunna göra åtskilligt vid fortsatt och rätt ordnad träning. Bröderna Adelman från Rikull o.s.v. Allt detta, som vi kunna mäta med siffror är emellertid ingenting av det som har nåtts därmed att idrotten väckts till liv i Svensk-estland. Schönberg lämnade oss, men vad han väckte till livs i bygden, det växer, gror, blommar och kommer att bära frukt. Svensk-estland måste, är och vill vara Schönberg tacksam för att han inledde idrotten i rätt anda och riktning. *Kal.*

Prima PORTLAND CEMENT
från
A/B Gullhögens Bruk, Skövde.

**Den lämpligaste
motorn
för östersjöfiske!**

BOLINDER'S RÅOLJEMOTOR

typ W3, 1-cyl. med backslag, 8—10 hk.

Billig i drift.

Pålitlig i alla situationer.

A.-B. BOLINDER-MUNKTELL, ESKILSTUNA, SVERIGE

EMALJ är i ropet

Kockums emaljkarl är av extra motståndskraftig stark plåt — de tåla stötar och påfrestningar på ett helt annat sätt än »emaljen av igår»!

**Se
KOCKUMS
nya hållbara kärl**

Kockums moderna emaljkarl säljas i varje järn- och bosättningsaffär.

**Sjuntorps Aktiebolag
SJUNTORP**
Rekommenderar sina välkända tillverkningar.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

A. Aspelin.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 „ „ 1:—	1/2 „ „ 2:—

Ännu är det inte föresent att prenumerera på "KUSTBON"

MILLION
— cykeln

Under juli månad 1937 monterade vi den Hermes herrvelociped, som fick löpande tillverkningsnummer 1.000.000. Hälften av detta antal har försäls under de senaste åren. Ungefärligen varannan svensk cyklist har någon gång under Nymans snart 50-åriga tillvaro varit ägare till en cykel, som leder sitt ursprung från Nymans. Följ deras exempel o. bliv nöjd!

TURISTER! Varje ägare av en Hermes, ny eller gammal, tillförsäkras betydande rabatt vid turistfärd med Sveabolagets ängare under tiden 15 maj — 15 sept. Begär reserabattkort genom våra försäljare. Förteckning över auktoriserade Hermesförsäljare återfinns Ni på sista sidan i varje del av Rikstelefonkatalogen.

Hermes
CYKELN MED DELAR
AV ROSTFRITT STÅL

A/B NYMANS VERKSTÄDER, UPPSALA
Norra Europas största och ledande velocipedfabrik

Auktoriserad Hermesförsäljare i Estland:

Firma K/M Anton Willberg
Paldiski maantee 5, Tallinn.